

BARBARA KOVAČEVIĆ

INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE

KRISTIAN LEWIS

INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE

IVANA VIDOVIĆ BOLT

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

LAŽNI PRIJATELJI NA EUROPSKOJ FRAZEOLOŠKOJ KARTI

IZVORNI ZNANSTVENI RAD

UDK 811(4)'373.424'373.7

[HTTPS://WWW.DOI.ORG/10.17234/9789533790121.13](https://www.doi.org/10.17234/9789533790121.13)

U radu se donose rezultati istraživanja lažnih prijatelja u frazeološkim sustavima odabranih europskih jezika, tj. u hrvatskom, engleskom, njemačkom, francuskom, talijanskom, poljskom i ruskom jeziku. Uspoređuju se frazeološki lažni prijatelji na formalnom i sadržajnom planu te se uspostavljaju korelacije između frazeoloških sastavnica i značenjâ frazema u razmatranim jezicima. Utvrđuju se tvorbene i semantičke razlike u parovima frazeoloških lažnih prijatelja na temelju kojih se tipološki svrstavaju u dvije temeljne skupine: potpuni lažni prijatelji i djelomični lažni prijatelji. U zaključku se ističu rezultati analize i navode potencijalni daljnji smjerovi istraživanja frazeoloških lažnih prijatelja.

Ključne riječi: frazemi; lažni prijatelji; poredbena jezična istraživanja; semantička analiza; strukturna analiza

1. UVOD

Lažni su prijatelji lingvistička pojava, nerijetko razmatrana u okvirima traduktologije, kontaktologije, poučavanja i usvajanja stranih jezika te drugih poredbenih jezičnih istraživanja, a najčešće su definirani kao „parovi leksema iz dvaju jezika koji su oblikom jednaki ili slični, a značenjski različiti.” (Lewis 2016: 1) U području lažnih prijatelja uobičajeno govorimo o leksičkim lažnim prijateljima (npr. hrv. *bilijun* ‘tisuću milijardi’ prema eng. *billion* ‘milijarda, tisuću milijuna’, hrv. *bukva* ‘listopadno drvo iz porodice bukava’ prema rus. *буква* ‘slovo’, hrv. *puška* ‘vatreno oružje s jednom ili dvjema dugim cijevima’ prema polj. *puszka* ‘limenka’, hrv. *rumen* ‘koji je svjetlocrvene boje’ prema slov. *rumen* ‘koji je boje limuna, žut’ te naposljetku i primjeri kao što su hrv. *pozor* ‘pozornost, pažnja’ prema polj. *pozór* ‘izgled’ i rus. *нозор* ‘sramota’). Ovdje su u usporedbu stavljeni leksemi standardnoga jezika, no pojedini istraživači proširuju znanstveni interes i na druge idiome poput mjesnih govora, o čemu temeljne zamisli i prijedlog obrade iznose Đuro Blažeka i Vendi Franc,

navodeći da „još nema istraživanja te pojave [lažnih prijatelja, *nap. aut.*] na razini između dvaju mjesnih govora istog narječja ili dvaju mjesnih govora različitih narječja.” (Blažeka, Franc 2017: 16) U tom se radu daje razgranana tipologija kompromisa u određivanju parova lažnih prijatelja između različitih mjesnih govora istoga dijalekta, koja obuhvaća akcentuaciju, vokalizam, konsonantizam i morfologiju. Uz leksičke, možemo govoriti i o terminološkim lažnim prijateljima. Primjeri su toga hrvatska riječ *novela* i engleska riječ *novel*. Obje pripadaju nazivlju teorije književnosti, ali u hrvatskome *novela* ima značenje ‘prozno književno djelo duže od crtice, a kraće od pripovijetke’, a englesko *novel* ima značenje ‘roman’. Osim njih, možemo navesti i primjere hrvatske riječi *olovo* i ruske *олово* – obje pripadaju hrvatskome odnosno ruskome kemijskomu nazivlju, ali u hrvatskome je *olovo* ‘kemijski element atomskoga broja 82 i oznake Pb’, a rusko *олово* ‘kemijski element atomskoga broja 50 i oznake Sn; kositar’. Nadalje, lažni se prijatelji mogu pojavljivati i u kolokacijama, pa govorimo o kolokacijskim lažnim prijateljima. Takvi su parovi izraza *administracija lijeka* i *administration of drug* ili *karbonizirani napitak* i *carbonated beverage*. Pravilno bi u hrvatskome bilo upotrijebiti kolokacije *primjena lijeka* i *gazirani napitak*.¹ Konačno, uz prethodno navedene skupine lažnih prijatelja proučavanja te jezične pojave mogu se usmjeriti i na frazeološke lažne prijatelje. No, najprije ćemo objasniti što smatramo frazeološkim lažnim prijateljima.

Prilagođujući prethodno navedenu operativnu definiciju lažnih prijatelja proučavanju lažnih prijatelja u frazeologiji², možemo ustvrditi da su u tom smislu frazeološki lažni prijatelji parovi frazema iz dvaju jezika koji su izrazno jednaki ili slični, a značenjski djelomično ili potpuno različiti. Sve nesporazume u razumijevanju njihovih značenja uzrokuje slika frazema ili semantički talog, koji u govornika različitih jezika pobuđuje različite asocijacije zbog refleksnoga prepoznavanja i (pogrešne) pretpostavke da izrazna jednakost / sličnost povlači i sadržajnu jednakost / sličnost na osnovi iskustva polaznoga jezika pojedinoga govornika. Stoga je opravdano ustvrditi da frazeološki lažni prijatelji kao višerječne jedinice predstavljaju složeniji problem od jednorječnih – nalikuju jedni drugima na razini mentalnih slika i leksičkih sastavnica, tj. na razini unutarnje forme, a istodobno pokazuju značajne razlike na semantičkoj razini. Dosadašnji istraživači frazeoloških lažnih prijatelja katkad ističu zajedničke značajke tih jezičnih jedinica, a katkad se u gledištima na tu pojavu i razlikuju. U hrvatskoj se frazeologiji istraživanjima lažnih prijatelja bavio J. Matešić (1995), koji je u hrvatsku frazeološku literaturu prvi uveo razmatranu temu i uspostavio temeljni terminološki i teorijski okvir. Na temelju poredbenih istraživanja frazemske ekvivalencije u europskim jezicima frazeološkim lažnim prijateljima bavila se E. Piirainen (2004), koja je sustavnim pristupom dala dodatni poticaj razradi predmetne teme. Godinu dana kasnije, Dobrovol'skij i Piirainen (2005: 109) se u svojim proučavanjima frazeoloških lažnih prijatelja, nastojeći ih definirati, usredotočuju na mentalnu sliku i značenje: „False friends in

1 Podrobnije o ovim i drugim aspektima proučavanja lažnih prijatelja u Lewis 2020.

2 Autori ovoga rada željeli su u povodu svečane obljetnice prof. dr. sc. Željke Fink Arsovski naslovnom temom udružiti svoja znanstvenoistraživačka područja te joj na taj način zahvaliti na višegodišnjim intelektualnim poticajima i ohrabrenjima, neumornoj mentorskoj pomoći i ustrajnoj ljudskoj zainteresiranosti za napredovanje u struci i izvan nje.

conventional figurative language are two or more expressions that evoke almost identical or very similar mental images but show significant differences in the actual meaning.” Također, ističu da se frazeološki lažni prijatelji značenjski razlikuju na temelju konceptualnih metafora, na temelju izrazite slikovitosti (*rich images*³), a ponekad se razlikuju i njihove sastavnice (Dobrovol’skij, Piirainen 2005: 114–120). Za razliku od njih, Szpila (2000: 79) naglašava važnost formalnih karakteristika i značenja, pa definira frazeološke lažne prijatelje kao „phraseological units in two or more languages whose lexical and syntactic structure is identical or similar but which differ in the scope of their extension.” Dakle, prema njegovu mišljenju analiza frazeoloških jedinica polazi s formalnoga gledišta, pri čemu se utvrđuje njihova leksička i strukturna ekvivalentnost, a razlike u značenju pokazuju njihovu semantičku neekvivalentnost. Mollica i Wilke (2019: 120) ne ističu posebno ni strukturno-formalni ni semantički plan istraživanoga jezičnoga fenomena, nego semantičku podjelu na djelomične i potpune frazeološke lažne prijatelje dopunjuju i formalnom podjelom na leksičke i morfosintaktičke parove. Međutim, proširujući podjelu, odmiču se od relevantnoga obilježja frazeoloških lažnih prijatelja, a navedeni primjeri pokazuju da je riječ o djelomičnoj strukturnoj i potpunoj semantičkoj ekvivalentnosti frazema. Iz takvoga odnosa ne može se zaključiti da je riječ o lažnim prijateljima.⁴

U razmatranju frazeoloških lažnih prijatelja nužno je u obzir uzeti pojam frazemske ekvivalencije. To je važno da bi se razgraničili slučajevi u kojima ista slika vodi do istoga značenja pri čemu govorimo o frazemskoj ekvivalenciji te slučajevi u kojima ista slika vodi do različitoga značenja pri čemu govorimo o lažnim prijateljima. Uz trodijelnu tipologiju ekvivalencije koja je ustaljena u zagrebačkoj frazeološkoj školi (Fink 2002) prema kojoj se frazemi dvaju ili više jezika dijele u tri skupine (potpune, djelomične i nulte ekvivalente), postoje i autori koji prednost daju četverodijelnoj podjeli (Čagalj, Svítková 2014; Szerszunowicz, Vidović Bolt 2014, Vidović Bolt 2018). Četverodijelna tipologija obuhvaća potpune, djelomične ili parcijalne, paralelne i nulte (Dobrovol’skij 2011; Čagalj, Svítková 2014; Szerszunowicz, Vidović Bolt 2014: 200–205; Vidović Bolt 2018: 1201–1209). Apolutne karakterizira značenjska i formalno-leksička identičnost (npr. polj. *kropla w morzu* – hrv. *kap u moru*) i među njima je zapažen broj biblijskih i antičkih frazema. Djelomično ekvivalentni frazemi (*usp.* Dobrovol’skij 2011: 8) imaju identičnu sliku i značenje dok su im leksički sastav i forma slični (npr. hrv. *ide kao po loju* što – polj. *coś idzie (poszło) jak po maśle*, hrv. *kuća od karata* – slov. *domček z karát*, hrv. *tišina kao u grobu* – polj. *cicho jak w grobie*). Paralelni frazemi također dijele značenje, ali se razlikuju strukturom (hrv. *star kao Biblija* – polj. *<stary> jak mumia egipska*) s time da se među paralelnim frazemima posebno izdvajaju frazeomodeli – ustaljeni modeli u frazemima više jezika (Szerszunowicz, Vidović Bolt 2014: 203; Vidović Bolt 2018: 565–566). Paralelni frazemi nazivaju se još semantičkim ekvivalentima (Čagalj, Svítková 2014: 4) i frazeološkim analogima (Nedkova

3 Više o pojmu *rich images* v. Dobrovol’skij, Piirainen 2009: 24.

4 Konkretno, riječ je o primjerima: njem. *etw. auf der Zunge haben* – tal. *avere una cosa sulla punta della lingua* (*usp.* hrv. *na jeziku je komu što ili navrh jezika je komu što*); njem. *bis auf die Haut nass werden* – tal. *bagnarsi fino al midollo* (*usp.* hrv. *pokisnuti do <gole> kože*); njem. *in Fleisch und Blut* – tal. *in carne e ossa* (međutim hrv. *od krvi (kosti) i mesa*)... (Mollica, Wilke 2019: 130–131).

2003: 81 prema Čagalj, Svítková 2014: 4), a frazemi bez frazeološkoga ekvivalenta (nulta ekvivalencija) nemaju svoj parnjak u drugom jeziku (npr. polj. *kobieta w wieku balzakovskim*, hrv. *uhvatiti se u koštac s čim, tata-mata*) ili je pak riječ o frazemima koji su kulturološki determinirani (hrv. *bosanski lonac, tri gracije iz Kroacije, i mirna Bosna, Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba*). Međutim, pojedini kulturološki determinirani frazemi koji bi se prema postulatima o ekvivalenciji mogli svrstati isključivo u skupinu bezekvivalentnih frazema ipak pronalaze svoj značenjski pa čak i strukturni parnjak, npr. hrv. *ispravljati krive Drine* – polj. *zawracać kijem Wisłę*, hrv. *provesti se (proći) kao Janko na Kosovu* – polj. *wyjsć jak Zabłocki na mydle*, hrv. *od Kulina bana* – polj. *od (za) króla Ćwieczka*.

Dakle, u frazeološkim lažnim prijateljima naoko iste pozadinske slike vode do različitoga značenja. Zapravo, pozadinska se slika govorniku jednoga jezika može činiti ista ako ne zna kakva slika postoji kod govornika drugoga jezika i što ta slika predstavlja u njegovoj svijesti te koja značenja i konotacije nosi. Treba napomenuti da semantička nepodudarnost između formalno sličnih ili identičnih struktura frazema može proizlaziti iz različitih načina na koji izvorni govornici percipiraju odnos između stvarne slike koju nosi frazem i poruke kodirane u njoj ili je nepodudarnost odraz frazemske polisemije (*usp.* Leonidova 1983: 175 prema Szpila 2000: 79). Takva razmišljanja navode nas na zaključak da pojedini parovi frazema istodobno mogu biti i potpuni značenjski ekvivalenti i djelomični lažni prijatelji što ćemo pokazati u daljnjoj analizi.

Uzevši u obzir sve navedeno, prihvatit ćemo stajalište prema kojemu je za razmatranje frazeoloških lažnih prijatelja u prvome redu važna semantička (značenjska, sadržajna) razina, a na formalnom (izraznom, tvorbenom) planu može doći do manjih odstupanja.⁵

2. KORPUS

Korpus frazeoloških lažnih prijatelja u ovome je radu nastao ekscerpiranjem iz dvojezičnih općih i frazeoloških rječnika, a značenje je hrvatskoga frazema uspostavljeno prema najnovijim jednojezičnim frazeološkim rječnicima.⁶ Parovi su uspostavljeni tako da su razmatrani frazemi uvijek stavljeni u odnos s hrvatskim frazemom. Prilikom definiranja i analize frazeoloških lažnih parova zanemarili smo neke značajke frazema, tj. njihov dijakronijski aspekt i metaforičku motivaciju te sinkronijski aspekt koji se odnosi na određene leksičke i strukturne promjene frazema (*prema* Szpila 2000: 78). To smatramo prikladnim jer bi nas analiza na više razina odmaknula od osnovnoga cilja rada – razgraničenja frazemskih značenja. No, na mjestima gdje je to nužno za razumijevanje značenja, spomenut ćemo i te značajke.

Analizu frazeoloških lažnih prijatelja provest ćemo svrstavanjem frazemskih parova u dvije temeljne skupine prema semantičkom kriteriju – potpune i djelomične – koje predstavljaju generalnu tipologiju frazeoloških lažnih prijatelja.

5 Vrlo detaljne tipologije raščlambe frazema lažnih prijatelja prema formalnome kriteriju donose se, primjerice, u radovima Sare Košutar (2018) i Urše Posavec (2013).

6 Popis korištenih rječnika donosimo na kraju rada. Značenja stranih frazema kojima smo se koristili pri izradi ovoga rada preveli smo na hrvatski jezik i ujednačili prema hrvatskim frazeografskim načelima.

3. POTPUNI FRAZEOLŠKI LAŽNI PRIJATELJI

U potpune frazeološke lažne prijatelje ubrajamo one frazeme koji u dvama promatranim jezicima imaju identične ili vrlo slične sastavnice i strukturu (poredak sastavnica), a čije se značenje znatno razlikuje ili je potpuno različito. Primjeri tog odnosa su sljedeći:

– hrv. *izgubiti / gubiti živce* ‘izgubiti / gubiti strpljenje, ne moći se suzdržati / suzdržavati, uzrujati se / uzrujavati se, izbežumiti se / izbežumljivati se’ – eng. *lose one’s nerve* ‘izgubiti hrabrost da se učini što teško ili opasno, izgubiti samokontrolu’

– hrv. *uzeti (oduzeti) život* komu ‘usmrčiti koga’ – eng. *take life* ‘oživjeti, dobiti formu’

– hrv. *sačuvati (zadržati) mir* ‘ostati priseban (hladnokrvan), sačuvati prisebnost (hladnokrvnost)’ – eng. *hold one’s peace* ‘ušutjeti, suzdržati se od reagiranja’

– hrv. *sačuvati <svoj> glavu* ‘ostati živ’ – eng. *keep one’s head* ‘ne gubiti glavu, ostati hladne glave, ostati hladnokrvan’

– hrv. *staviti (baciti) bubu (buhu) u uho* komu ‘reći komu što da bi on o tome kasnije razmišljao, dati komu materijala za razmišljanje, namjerno potaknuti koga na razmišljanje o čemu’ – eng. *put a bug (flea) in someone’s ear* ‘očitati bukvicu komu’

– hrv. *imati veliko srce* ‘biti velikodušan’ – franc. *avoir le cœur gros* ‘biti jako tužan’

– hrv. *visiti o vratu* komu ‘biti <na> teret komu, biti velika (neugodna) briga komu (za koga)’

– njem. *jemandem zum Hals heraushängen* ‘dosadilo je komu što, postalo je nepodnošljivo komu što /obično kad što predugo traje ili se stalno ponavlja u nekome izaziva ogorčenost i gađenje/’.

Iz navedenih se primjera frazeoloških lažnih prijatelja vidi da leksička i sintaktička podudarnost između lažnih prijatelja mora biti relativizirana zbog razlika u sintaktičkoj i leksičkoj paradigmatičnosti uvjetovanih osobitostima pojedinoga jezika, npr. postojanja vidskih parnjaka, članova, odnosa subjekt – objekt, poretka frazemskih sastavnica, različitih prijedložno-padežnih odnosa i sl. (*usp.* Szpila 2000: 79).

Iako rječničke potvrde uglavnom ne vode računa o stilističkoj obojenosti frazema koja je vrlo značajna pri izboru i upotrebi frazema, posebice u pragmatičnom smislu, frazemi lažni prijatelji često ukazuju da je poznavanje toga segmenta iznimno važno. Tako se engleski frazem *make the scene* u američkom slengu upotrebljava u značenju ‘pojaviti se, biti prisutan negdje’ i lažni je prijatelj s hrvatskim frazemom *napraviti / praviti scenu* ‘razljutiti se / ljutiti se, izvikati se, vikati /pred drugima/’ koji pripada formalnome načinu izražavanja. Također, engleski frazem *blow the cobwebs away* s jednim značenjem ‘razbistriti mozak, osvježiti se i dovesti misli u red’ lažni je prijatelj s hrvatskim frazemom *skinuti paučinu* ‘<s čega> koji se javlja u sportskome registru (nogomet) i ima značenje ‘zabiti pogodak u sam gornji kut vrata’, dok mu je drugo značenje seksualno konotirano. Znači engleski frazem je identičan s hrvatskim frazemom, međutim hrvatski frazem s realizacijom rekcijskih odnosa u svojem je drugome značenju stilski obilježen, tj. vulgaran.

U suodnosu lažnih prijatelja razlikovna može biti i kategorija živosti. Hrvatski frazem *bijel kao snijeg* sa značenjem ‘izrazito bijele bolje, sasvim bijel’ najčešće se upotrebljava pri opisu boje predmeta, rijetko i ženskoga tena (npr. Snjeguljica), dok se njegov frazeološ-

ki lažni prijatelj u engleskome jeziku <as> *white as snow* upotrebljava isključivo za opis sijede ljudske kose. Međutim, hrvatski je frazem lažni prijatelj i s francuskim frazedom *blanc comme neige* sa značenjem 'biti nevin, nemati se čega sramiti' pri čemu se čini da je iskorištena simbolička uloga bijele boje kao simbola čistoće i nevinosti, a zapravo je nastanak frazema motiviran nevino osuđenim prijestupnicima (Košutar 2018: 96). Dakle, i same rječničke definicije frazema ukazuju na to da se u jednome jeziku frazem upotrebljava pri opisu čega živoga, a u drugome pri opisu čega neživoga.

Njemački frazem *sich an die Brust schlagen* razvija značenje 'pokajati se / kajati se, osjetiti / osjećati griznju savjesti zbog učinjene greške' i značenjski se preklapa s hrvatskim frazedom *posuti se / posipati se pepelom* <po glavi> ili *posuti / posipati pepelom glavu*. U hrvatskome je jeziku njegov lažni prijatelj frazem *busati se u prsa (grudi)* 'pretjerano isticati (hvaliti) svoje zasluge, praviti se važan'. Različita značenja ukazuju da je u njemačkome frazemu prevladala religiozna motivacija frazema kojom on ulazi u koncept kajanja, dok je u hrvatskome jeziku prevladala animalistička slika životinje koja udaranjem o prsa pokazuje svoju moć i dominaciju te on ulazi u koncept hvalisavosti. Za razliku od prethodnoga slučaja u kojemu supostoje dvije slike različite motivacije, postoje i lažni prijatelji kod kojih je pozadinska slika jednaka. Takvu slikovnu podudarnost nalazimo i u lažnome frazeološkome parnjaku, engleskom frazemu *lead sb by the nose* 'kontrolirati koga i natjerati ga da radi točno ono što drugi hoće' i hrvatskom frazemu *povući / vući za nos* koga 'prevariti / varati koga, obmanuti / obmanjivati koga', pri čemu je engleski frazem značenjem bliži našem frazemu *plesati kako tko svira* 'raditi (postupati) po čijoj volji, raditi kako drugi hoće'. Metaforičku motivaciju za oba negativno konotirana frazema različiti autori pronalaze u činjenici da su ljudi u prošlosti jakim i velikim životinjama (npr. medvjed, bik, konj, magarac) namještali kroz nosnice obruč (prsten) na koji je bilo privezano uže ili lanac. Tako su lakše upravljali životinjom (Bierich 1998: 51; Keber 2003: 75–76; Kovačević 2012: 264; Vrbinc 2010: 1248).

Budući da u hrvatskome jeziku postoje vidski parnjaci i ta činjenica uzrokuje postojanje frazeoloških lažnih prijatelja. Hrvatski zoonimni frazem *pjevati kao kanarinac* 'lijepo pjevati' samo je na formalnome planu identičan s talijanskim frazedom *cantare come un canarino* 'odati tajnu' (*usp.* Szerszunowicz 2011: 72). Međutim, u hrvatskome jeziku postoji i frazem *propjevati kao kanarinac* 'odati <strogo> povjerljive informacije' koji je neformalnoga karaktera i značenjski je podudaran s talijanskim frazedom (Vidović Bolt 2019: 347).

Uspostavom para hrvatsko-ruskih frazeoloških lažnih prijatelja *kao da je krava lizala koga* i *как корова языком слизала* još se jednom potvrđuje da formalna frazemska struktura može sadržavati manje razlike u sintaktičkoj i leksičkoj paradigmaticnosti, a na planu značenja ti su frazemi potpuni lažni prijatelji. Naime, hrvatski frazem ima značenje 'biti začašljan, zalizan', a ruski 'nestati bez traga'.

Fenomen lažnih prijatelja može se promatrati i u više jezika pri čemu je moguće da frazem koji je sastavnicama i strukturom podudaran u svim promatranim jezicima razvija u svakome od njih različito značenje. Pritom parovi u nekim kombinacijama bivaju semantički potpuni, dok u drugim kombinacijama, u slučaju da je koji od njih poliseman, bivaju djelomični zbog značenjske asimetričnosti. Npr. engleski frazem *jump out of one's skin* laž-

ni je prijatelj hrvatskome frazemu *iskočiti iz kože* s obzirom na to da je značenje engleskoga frazema ‘biti šokiran, iznenađen’, a hrvatskoga ‘izgubiti moć svladavanja, uzrujati se’. Istodobno su i engleski i hrvatski frazem lažni prijatelji s poljskim frazedom *wyskakiwać ze skóry* koji je poliseman i ni s jednim od svoja dva značenja (‘1. jako se truditi postići (ostvariti) što, 2. biti vrlo sretan’; *usp.* Szpila 2000: 80) ne podudara se sa značenjima hrvatskoga i engleskoga frazema. Za razliku od njih, talijanski frazem sa zanijekanom glagolskom sastavnicom *non stare nella pelle* u značenju ‘nestrpljivo iščekivati što ugodno’ potpuni je lažni prijatelj svim navedenim frazemima.

Također, engleski frazemi *bring someone to their knees* sa značenjem ‘učiniti koga slabim i umornim’, koji se odnosi na živo, i *bring something to its knees* ‘učiniti što slabim, neučinkovitim, paraliziranim’ lažni su prijatelji hrvatskome frazemu *baciti na koljena* koga, što u značenju ‘upropastiti koga, što, pobijediti koga, što, dovesti koga, što do sloma (predaje)’. Poljski je frazem *rzucić kogoś na kolana* poliseman – 1. ‘impresionirati koga 2. ‘nanijeti veliki poraz komu’ i samo je svojim prvim značenjem lažni prijatelj hrvatskoga frazema te potpuni lažni prijatelj s oba engleska frazema.

Hrvatski frazem sa zoonimnom komponentom *kupiti / kupovati mačka u vreći* i poljski *kupić kota w worku* mogu se staviti u suodnos s engleskim frazedom *buy a pig in a poke* kod kojega je u pozadinskoj slici različita zoonimna komponenta, pa je time i leksički sastav drukčiji unatoč istom redosljedu sastavnica. Značenje svih frazema je ‘kupiti / kupovati naslijepo (bez prethodne provjere), kupiti / kupovati ne znajući što je i kakvo je ono što se kupuje’. Međutim, talijanski frazem *comprare la gatta nel sacco* iste strukture i sastavnica kao hrvatski i poljski, ima drukčije značenje – ‘otići bez pozdrava, bez riječi napustiti prostor (mjesto)’ (Szczeszunowicz 2005: 1057), odnosno potpuni je lažni prijatelj prethodno navedenim frazemima.

4. DJELOMIČNI FRAZEOLŠKI LAŽNI PRIJATELJI

Pod djelomične frazeološke lažne prijatelje svrstavamo u prvome redu one frazeme koji u jednom od promatranih dvaju jezika imaju dva ili više frazemskih značenja, tj. one u kojima je raspon značenja veći u jednom jeziku nego u drugom. Takvi su slučajevi u literaturi definirani kao asimetrično polisemni frazemi (Dobrovol'skij, Piirainen 2009: 146). Više-značni frazem jednoga jezika često sadržava jedno značenje koje je zajedničko u oba jezika, kao i dodatna značenja koja pokazuju značenjsku asimetriju. Stoga su dvije frazemske jedinice istodobno potpuni ekvivalenti u jednom značenju i lažni prijatelji u drugome značenju ili drugim značenjima. Tako su npr. djelomični lažni prijatelji engleski frazem *to be on the bench* i hrvatski frazem *biti na klupi*. Engleski frazem pored zajedničkoga značenja ‘biti povučen iz igre’ ima i dodatno značenje koje se koristi u pravnom registru – ‘predsjedavati sudskim vijećem’. Asimetričnost značenja susreće se i kod djelomičnih frazeoloških rusko-hrvatskih lažnih prijatelja *в чем мать родила* i *kao od majke rođen*. Dok ruski frazem ima dva značenja (‘posve gol, potpuno nag’ i ‘posve lišen novca, sasvim siromašan’) hrvatski frazem ima samo jedno značenje (‘posve gol, potpuno nag’). S gledišta hrvatskoga govornika moguća je pogreška u razumijevanju navedenoga frazema jer je značenje ruskoga frazema šire od značenja hrvatskoga frazema. Međutim, kod poljsko-hrvatskoga para *kro-*

kodyle lzy i krokodilske suze nailazimo na obrnutu situaciju. Ti su frazemi podudarni samo u značenju ‘lažne suze, usiljen plač, pre naglašena i glumljena žalost za kim, za čim’, ali ne u značenju ‘velike suze /ob. o djetetu/’ (Barčot 2014: 186–195; Kovačević 2014: 28; Vidović Bolt 2019: 346). Dakle, hrvatski frazem ima više značenja od poljskoga, a to je značenje nastalo u novije doba jer je došlo do frazemske remotivacije (Mršević-Radović 1987: 65).

Situacija se usložnjava kada se značenja frazeoloških lažnih prijatelja preklapaju i mimoilaze u više jezika. Tako za monosemni imenični hrvatski frazem *težak slučaj* sa značenjem koje se odnosi na karakterne ljudske osobine (‘čovjek neugodne naravi, naporan (zamoran) čovjek’) u engleskom jeziku imamo značenjski ekvivalent u frazemu *hard case*. Engleski frazem može se osim na čovjeka odnositi i na što neživo čemu svjedoči i njegovo drugo značenje – ‘sanduk pića’. U istome semantičkome polju nalazi se i hrvatski frazem *tvrda kost* sa značenjem ‘nepopustljiv čovjek, čovjek kojeg je teško uvjeriti u što, teško savladiv protivnik (takmac)’. U usporedbi s njemačkim frazedom für jdn. *ein harter Knochen sein* i talijanskim frazedom *essere un osso duro* per qlcu. vidimo da se značenja znatno razlikuju. Njemački i talijanski frazemi nose značenja ‘teška osoba, netko koga je teško uvjeriti u što ili ga pobijediti u čemu’ i ‘teško rješiv zadatak’, dok je samo u njemačkome jeziku prisutno i treće značenje koje se odnosi na grubu, nepristojnu ili prostu osobu, osobu bez manira i upotrebljava se najčešće za opis muškarca. Među svim navedenim frazemima postoji značenjska asimetričnost jer su frazemi u njemačkom i talijanskom jeziku polisemni i upotrebljavaju se za opis čega živoga i čega neživoga.

Kad je riječ o engleskome frazemu *get under someone’s skin* sa značenjima ‘1. ići na živce komu, iritirati koga, naljutiti koga; 2. pozitivno utjecati na koga tako da se tko zainteresira za što; 3. pokušati saznati što druga osoba osjeća ili misli’, on s hrvatskim frazedom *uvući se / uvlačiti se (zavući se / zavlačiti se i sl.) pod kožu* komu sa značenjem ‘umiliti se / umiljavati se komu, pridobiti / pridobivati čiju naklonost’ čini potpuni lažni par, dok s poljskim frazedom *zależć komuś za skorę* u značenju ‘ići na živce komu, iritirati koga, naljutiti koga’ (*usp.* Szpila 2000: 80) biva djelomični lažni prijatelj. Također, engleski i poljski frazemi međusobno su djelomični ekvivalenti i istodobno lažni prijatelji.

Zbog različitoga morfološko-tvorbenoga ustroja slavenskih jezika u hrvatskome i poljskome jeziku postoje glagolski vidski parnjaci i prefigurani glagoli koji sudjeluju u distribuciji i ograničenju značenjske upotrebe frazema. Npr. engleski frazem *skin someone alive* u značenju ‘1. uništiti financijski koga; 2. strogo kazniti koga’ može se usporediti s hrvatskim lažnim parom *oderati / derati kožu <s leđa>* komu u značenju ‘nemilosrdno iskoristiti / iskorištavati koga, kazniti / kažnjavati koga’ u kojem leksikografski opis ne donosi uporabna ograničenja na financijski segment značenja. U hrvatskome jeziku supostoje i drugi somatski frazemi s nosivom sastavnicom *koža (oguliti do kože koga)* ili prikrivenim somatizmom (*oderati naživo koga*) koji bi jednim ili jedinim svojim značenjem bili djelomični lažni prijatelji engleskome frazemu u drugome značenju. Poljski frazem *obedrzeć kogoś ze skóry* potpuni je značenjski ekvivalent s engleskim frazedom, dok se poljski frazem *zedrzeć z kogoś skorę* preklapa s engleskim samo u prvome značenju, dok se razilazi u drugome značenju.

Zanimljiva je analiza povratnih glagola u kontekstu lažnih prijatelja. Prijelaznost i povratnost u različitim jezicima vezuju se uz nejednaka frazemska značenja. Hrvatski frazem *razbijati (lupati, trti) <sebi (si)> glavu* značenja ‘mučiti sebe mislima, dugo razmišljati,

mučno tražiti rješenje' ekvivalentan je njemačkome frazemu *sich den Kopf zerbrechen*, a oba su lažni prijatelji s talijanskim frazomom *rompersi la testa* u njegovu drugom značenju 'ozlijediti se, stradati'. Ipak u hrvatskome jeziku postoji i frazem *razbiti glavu* komu sa značenjem 'istući koga' koji ima drukčiji rekcijski odnos, drukčije značenje i frazemski status.

Usporedbom frazeoloških korpusa nekoliko odabranih jezika i klasifikacijom ekscerpirane građe pored nedvojbeno utvrđenih dviju skupina potpunih i djelomičnih frazeoloških lažnih prijatelja, formirala se i treća skupina koja se svojim značajkama preklapa s postojeće dvije skupine. S jedne strane, frazemi koji ulaze u tu skupinu posjeduju značenjsku asimetriju svojstvenu djelomičnim frazeološkim lažnim prijateljima, a s druge strane svojim značenjima pokazuju potpunu nepodudarnost, što bi ih prema semantičkome kriteriju svrstalo u skupinu potpunih lažnih prijatelja. Stoga treba biti oprezan i imati na umu ono što je kod lažnih prijatelja najvažnije – različito značenje iste forme. Potvrde za to nalazimo u hrvatsko-engleskim parovima *preko glave je komu koga*, čega u značenju 'previše je komu koga, čega, dosadio je komu tko, dosadilo je komu što' i *to be over someone's head* '1. ne ide u glavu komu što, izvan čije mogućnosti poimanja je što, 2. preskačući koga u hijerarhiji' i frazemima *uzeti (uhvatiti) zrak* 'predahnuti, odmoriti se' i *to get the air* '1. biti ignoriran, neprimijećen; 2. biti ostavljen'. Navedeni engleski frazemi u oba promatrana para imaju više značenja od hrvatskih frazema i ni u jednom se značenju ne podudaraju. Istu pojavu nalazimo i u hrvatsko-poljskom paru *dati nogu komu* '1. napustiti djevojku ili mladića 2. dati otkaz komu' i *dać / dawać nogę* 'pobjeći'. Zanimljiv je i hrvatsko-engleski frazemski par *ići do kraja* 'ne povlačiti se, uporno nastavljati, dovršiti započeto bez obzira na posljedice' i *to go all the way* '1. imati spolni odnos; 2. biti u potpunoj suglasnosti s čim' kod kojega je pod utjecajem engleskoga značenja u novije doba došlo do proširenja frazemskoga značenja hrvatskoga frazema prvim značenjem engleskoga frazema te je tako od potpunoga lažnog prijatelja frazem postao djelomičnim. Iako to značenje još uvijek nije leksikografski zabilježeno u općim i frazeološkim rječnicima, potvrde za to značenje nalazimo u *Hrvatskom mrežnom korpusu* (hrWaC).

5. STRUKTURNO-FORMALNA Odstupanja u frazeološkim LAŽNIM PRIJATELJIMA

Već smo napomenuli da zbog različitoga ustroja prirodnih jezika razmatranih u ovo me radu frazemi koje supostavljamo na formalnome planu imaju manja odstupanja. Ta se odstupanja odnose uglavnom na leksička i morfosintaktička obilježja frazema: leksička odstupanja odnose se na fakultativnost frazemskih sastavnica, zamjenu ili razliku u jednoj frazemskoj sastavnici te razliku u kategorijalnom značenju promatranih parova frazema, a morfosintaktička na upotrebu jednine i množine, pojavu zanijekanih oblika i upotrebu različitih padeža.

Iako fakultativnost ili izostavljanje određene frazemske sastavnice rezultira njihovim nejednakim brojem u jednome od jezika, ta pojava ne utječe na pozadinsku sliku frazema, što je vidljivo u sljedećim parovima: hrv. *hodati* <kao> *po jajima* 'hodati (kretati se) oprezno' – eng. *walk on eggs (eggshells)* 'biti vrlo oprezan u iznošenju mišljenja; biti vrlo diplomatsan iz straha da se ne uvrijedi koga'; hrv. *smotati / motati oko* <malog> *prsta* koga

‘lukavo obmanuti / obmanjivati *koga*, imati vlast *nad kim*, imati jak utjecaj *na koga*’ – tal. *legarsi qlc. / legarsela al dito* ‘ne zaboraviti komu što /ob. loše ili uvredljivo/, uzeti komu što za zlo’.

Također, frazeološki lažni prijatelji koji imaju istu strukturu i raspored sastavnica mogu se razlikovati u jednoj ili više sastavnica koje djelomično mogu utjecati na pozadinsku sliku, ali je u bitnome ne mijenjaju. Tako je npr. hrvatskom frazemu *palo je s kamiona* što koji se odnosi na ukradenu robu namijenjenu preprodaji lažni parnjak engleski frazem *fall off the wagon* koji ima značenje ‘propiti se, vratiti se piću’. Dok se hrvatski frazem *ustati / ustajati na lijevu nogu* odnosi na osobu koja je od jutra loše raspoložena bez određenoga razloga te je mrzovoljna i često neugodna prema sugovornicima, engleski frazem *get off on the wrong foot* ima značenje ‘početi s pogreškom na početku; učiniti glupost’. Jednak je slučaj i s parovima hrvatsko-francuskih frazema: *nositi srce na dlanu* ‘ne skrivati svoje osjećaje, otvoreno pokazivati svoje osjećaje’ – *avoir le cœur sur la main* ‘biti velikodušan, biti darežljiv’ ili *biti (naći se / nalaziti se) na crnoj listi* ‘biti nepoželjan, biti loše pozicioniran’ – *être sur liste rouge* ‘1. ne biti uvršten u telefonski imenik; 2. biti na popisu ugroženih vrsta’.

Unutar ove skupine u kojoj je moguća razlika među sastavnicama izdvajaju se i frazeomodeli.

Frazeomodeli su frazemi kojima su zajednički značenje i struktura (s minimalnim odstupanjima), a leksički sastav pa time i slika uglavnom djelomično ili potpuno različiti. (v. Szerszunowicz, Vidović Bolt 2014: 203; Vidović Bolt 2018: 565–566; Vidović Bolt 2019: 350; Kovačević 2020: 367–368; Pintarić, Vidović Bolt 2020: 121). Iako oni uglavnom pokazuju da je riječ o paralelnoj ekvivalenciji, i kod njih postoji mogućnost pojave različitih značenja što ih može svrstati i u frazeološke lažne prijatelje. Takav primjer nalazimo u hrvatsko-francuskom paru frazema *skočiti / skakati (pasti, spasti) s konja na magarca* ‘doći u gori položaj, ići s boljega na gore, spustiti se s višega u niži položaj’ i *sauter du coq à l’âne* ‘promijeniti temu’. Međutim, različita značenja frazema u frazeomodelu vidljiva su i unutar istoga jezika, npr. *otići u Jankomir, otići u Vrapče (završiti u Jankomiru, završiti u Vrapču)* značenja ‘psihički oboljeti, poludjeti’, u kojima zamjenjivi toponim predstavlja ime grada ili naselja u kojem se nalazi psihijatrijska bolnica, koji su supostavljeni s frazedom *otići u Remetinec (završiti u Remetincu)* ‘otići u zatvor, biti uhićen’, u kojem toponim označuje dio grada u kojemu je zatvor.

Frazeološki se lažni prijatelji mogu razlikovati s obzirom na svoje kategorijalno značenje (v. Fink-Arsovske 2002: 26). Npr. hrvatski glagolski poredbeni frazem *čuvati koga*, što *kao zjenicu oka* <*svoga*> ‘brižljivo čuvati *koga*, što, paziti *na koga*, *na što*, čuvati kao svetinju *koga*, što, brinuti se o trajnom očuvanju *koga*, *čega*’ lažni je prijatelj engleskoga imeničnog frazema *apple of the eye* koji je frazeologizirani termin i označuje osobu koja je voljena u najvećoj mjeri (mezimac). Razlika u kategorijalnome značenju vidi se i u frazemima: hrv. *gušćji hod* ‘kretanje u koloni, jedan za drugim’ – eng. *to do the goose step* ‘marširati svečanim korakom’ (Szerszunowicz 2011: 71–72).

Od morfosintaktičkih značajki frazeoloških lažnih prijatelja izdvajaju se razlike u upotrebi gramatičkoga broja (npr. u hrvatskome frazemu *izići / izlaziti na ulicu* ‘demonstrirati, štrajkati, masovno prosvjedovati’ nalazimo jedninski oblik imenice, a u engleskome parnjaku *to go on the streets*, koji se značenjski odnosi na prostituiranje, upotrijebljen je množinski oblik imenice), padeža (npr. hrv. *biti u banani* ‘biti loše volje, biti neraspoložen, imati

problema, biti u lošem (nesređenom) stanju, biti u krizi' – franc. *avoir la banane* 'biti sretan, biti nasmijan') i zanijekanih oblika (npr. hrv. *nemati dlake na jeziku* ili *biti bez dlake na jeziku* 'biti otvoren (iskren), otvoreno iznositi svoje stavove' – njem. *Haare auf den Zähnen haben* 'biti tvrdoglav, svadljiv, lako zapaljiv, nasrtljiv').

6. ZAKLJUČAK

Analizom frazeoloških lažnih prijatelja i njihovim svrstavanjem u dvije temeljne skupine prema semantičkom kriteriju pokazali smo u osnovnim crtama suodnos hrvatskoga frazeološkog fonda s europskim jer dosad takvih istraživanja u ovome opsegu u hrvatskome jeziku nije bilo. Kako su na formalnom planu frazeološki lažni prijatelji ekvivalenti, čak ni govornici koji dobro ovladaju nekim nematerinskim jezikom ne razmišljaju o tome da frazeološki lažni prijatelji imaju drukčije značenje i nisu zamjenjivi frazemima materinskoga jezika. Pritom ih posebno može zavesti pozadinska slika frazema, pa je stoga bilo potrebno u raspravu uvesti i pojam frazemske ekvivalencije jer kod nje ista slika vodi do istoga značenja, za razliku od lažnih prijatelja kod kojih naoko ista slika vodi do djelomično ili potpuno različitoga značenja. To je posljedica refleksnoga prepoznavanja i u osnovi pogrešne pretpostavke da izrazna jednakost povlači i sadržajnu jednakost.

Posebnu smo pozornost posvetili uočavanju manjih odstupanja na formalnome planu frazeoloških parnjaka uključenih u analizu, u prvome redu leksičkih različitosti poput fakultativnosti frazemske sastavnice, razlika u jednoj frazemskoj sastavnici te razlika u kategorijalnom značenju. Na planu morfosintakse fokus smo usmjerili na upotrebu jednine i množine, pojavu zanijekanih oblika i upotrebu različitih padeža.

Zaključno se može ustvrditi kako su daljnja istraživanja frazeoloških lažnih prijatelja svakako dobrodošla te da bi im i u frazeografskom smislu trebalo posvetiti više pozornosti. Ta se napomena jednako može protegnuti i na područje usvajanja stranih jezika, teoriju i praksu prevođenja, kontaktološka i lingvokulturološka istraživanja te druge poredbenolin-gvističke analize. Premda smo u radu pri interpretaciji konkretnih primjera samo rubno spomenuli pojedine značajke stilskoga i uporabnoga registra, svakako bi bilo uputno u budućim istraživanjima dodatno osvijetliti i te aspekte.

LITERATURA

- Varčot, Branka, „Насколько же на самом деле фальшивы крокодиловы слезы? Лингвокультурологический подход к анализу хорватских фразеологизмов *krokodilske suze* и *liti (roniti) krokodilske suze*“, „Die slawische Phraseographie und Parömiographie, Славянская фразеология и пареммография“, Вальтер, Х., Мокиенко, В. М. (научные редакторы), Ernst Moritz Arndt Universität Greifswald – Санкт-Петербургский государственный университет, Филологический факультет, Greifswald – Санкт-Петербург, 2014., str. 186–195.
- Blažeka, Đuro; Franc, Vendi, „O metodologiji istraživanja lažnih prijatelja između odabranih mjesnih govora kajkavskog narječja“, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 21, 2017., str. 15–36.
- Čagalj, Ivana; Svítková, Milina, „Tipologija frazeološke ekvivalencije na primjeru hrvatskih i slovačkih frazema s ihtionimskom sastavnicom“, *Životinje u frazeološkom ruhu: zbornik radova Vidović Bolt, Ivana* (ur.), mrežno izdanje (http://www.animalisticki-frazemi.eu/images/frazemi/zbornik_radova/Cagalj_Svitkova%20za%20WEB.pdf), FF press, Zagreb, 2014., str. 1–16.
- Dobrovol'skij, Dmitrij, „Cross-linguistic equivalence of idioms: does it really exist?“, *Linguo-Cultural Competence and Phraseological Motivation*, Pamies, Antonio; Dobrovol'skij, Dmitrij (ur.), Baltmannsweiler, 2011., str. 7–24.
- Dobrovol'skij, Dmitrij; Piirainen, Elisabeth, *Figurative Language: Cross-cultural and Cross-linguistic Perspectives. Current Research in the Semantics/Pragmatics Interface*, vol. 13, Elsevier, Amsterdam/Boston/Heidelberg, 2005.
- Dobrovol'skij, Dmitrij; Piirainen; Elisabeth, *Zur Theorie der Phraseologie. Kognitive und kulturelle Aspekte* (Stauffenburg Linguistik 49). Stauffenburg Verlag, Tübingen, 2009.
- Fink-Arsovski, Željka, *Poredbeni frazemi: pogled izvana i iznutra*, FF press, Zagreb, 2002.
- Košutar, Sara, *Ovladavanje francuskim frazemima izvornih hrvatskih govornika*, diplomski rad (u rukopisu), Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2018.
- Kovačević, Barbara, *Hrvatski frazemi od glave do pete*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2012.
- Kovačević, Barbara, „I krokodili plaču“, *Hrvatski jezik*, god. 1, br. 2, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2014., str. 28–29.
- Kovačević, Barbara, „Frazeološko nazivlje“, *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2020., str. 360–377. (<https://jena.jezik.hr/wp-content/uploads/2021/01/Monografija-1.pdf>)
- Leonidova, M. = Леонидова, М., „Междуязыковая омонимия на фразеологично равнище в руски и български език“, *Славянска филология*, XVII, София, 1983., str. 173–180.
- Lewis, Kristian, *Lažni prijatelji s Rječnikom hrvatsko-ruskih lažnih prijatelja*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2016.
- Lewis, Kristian, „False Friends in Terminology: Croatian Lost in Translation“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 46/1, 2020., str. 141–164.
- Matešić, Josip, „Prividnost katkad vara. O „faux amis“ u frazeologiji“, *Filologija*, 24–25, 1995., str. 239–245.
- Mollica, Fabio; Wilke Beatrice, „Phraseologische Falsche Freunde im Sprachenpaar Deutsch-Italienisch: eine Fallstudie anhand von Somatismen“, *Testi e Linguaggi*, 13, 2019., str. 119–138.
- Mršević Radović, Dragana, *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Beograd, 1987.
- Nedkova, E. = Недкова, Емилия, *Фразеологично богатство в творчеството на Алеко Константинов*, ЛЕНИ-АН, Русе, 2003.

- Pintarić, Neda; Vidović Bolt, Ivana, „Ihtionimi u Rječniku hrvatskih animalističkih frazema – frazeomodeli i poljski ekvivalenti”, *Słowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność*, Solak, E., Popiołek, B. i Todorović, B. (ur.), Wydawnictwo Scriptum, Kraków, 2020., str. 111–123.
- Piirainen, Elisabeth, „False friends in conventional figurative units”, *Phraseologismen als Gegenstand sprach- und kulturwissenschaftlicher Forschung. Akten des Europäischen Gesellschaft für Phraseologie (Europhras) und des Westfälischen Arbeitskreises „Phraseologie/Parömiologie” (Locum 2002)*, Földes, Csaba; Wirrer, Jan (ur.), Schneider Verlag, Baltmannsweiler, 2004., str. 157–167.
- Piirainen, Elisabeth, „Europeanism, internationalism or something else? Proposal for a cross-linguistic and cross-cultural research project on widespread idioms in Europe and beyond”, *Hermes. Journal of Linguistics*, 35, 2005., str. 45–75.
- Posavec, Urša, *Frazeologija v Velikem angleško-slovenskom slovarju Oxford*, diplomski rad (u rukopisu), Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, 2013.
- Szarszunowicz, Joanna, „Pseudo-equivalents in English, Italian and Polish Faunal Phraseology”, *Proceedings XII EURALEX International Congress. Atti del XII Congresso Internazionale di Lessicografia*. Torino 6–9 settembre 2006, Corino, E.; Marello, C.; Onesti, C., Alessandria, 2006., str. 1055–1060.
- Szarszunowicz, Joanna, „On Pseudo-Equivalents in English, Italian, Polish Onymic Phraseology”, *Valodu apguve problemas un perspektiva*, 6, 2008., str. 26–35.
- Szarszunowicz, Joanna, „Quasi-ekwiwalenty związków frazeologicznych w teorii, frazeografii i translatoryce”, *Białostockie Archiwum Językowe*, 9, 2009., str. 323–346.
- Szarszunowicz, Joanna; Vidović Bolt, Ivana, „Kulturowe znaczenie komponentu frazeologizmu a jego międzyjęzykowa ekwiwalencja”, *Białostockie Archiwum Językowe*, NR 14, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, 2014., str. 195–216.
- Szpila, Grzegorz, „False friends in phraseology: An English-Polish contrastive study”, *Tradition and Postmodernity. English and American Studies and the Challenge of the Future*, Mańczak-Wohlfeld, Elżbieta (ur.), Jagiellonian University Press, Kraków, 2000., str. 77–82.
- Vidović Bolt, Ivana, „Frazemska ekvivalencija u teoriji i praksi”, *Šesti hrvatski slavistički kongres: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem održanoga u Vukovaru i Vinkovcima od 10. do 13. rujna 2014.*, sv. II, Botica, Stipe; Nikolić, Davor; Tomašić, Josipa; Vidović Bolt, Ivana, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 2018., str. 1201–1209.
- Vidović Bolt, Ivana, „Frazemi – prevoditeljski kamen spoticanja”, *Frazeologija, učenje i poučavanje. Zbornik radova s Međunarodne znanstvene konferencije održane od 19. do 21. travnja 2018. godine u Rijeci*, Macan, Željka (ur.), Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet Rijeka, Rijeka, 2019., str. 345–360.
- Vrbinc, Marjeta, „Phraseological False Friends in English and Slovene and the Metaphors behind them”, *EURALEX Proceedings 2010*, Dykstra, Anne; Schoonheim, Tanneke (ur.), Fryske Akademy, Afuk, 2010., str. 1242–1250.
- Vrbinc, Marjeta; Vrbinc, Alenka, „Friends or Foes? Phraseological False Friends in English and Slovene”, *Arbeiten aus Anglistik und Amerikanistik*, 39/1, 2014., str. 71–87.

RJEČNICI

- Bujas, Željko, *Veliki englesko-hrvatski rječnik*, 2. izdanje, Zagreb, Nakladni zavod Globus, 2001.
- Cambridge Idioms Dictionary*, 2nd edition, Cambridge, Cambridge University Press, 2006.
- Collins COBUILD Dictionary of Idioms*, 2nd edition, HarperCollins Publishers, Glasgow, 2002.

- Duden Band 11, Redewendungen*, Bibliographisches Institut / F. A. Brockhaus AG, Mannheim, 2002.
- Fink Arsovski, Željka; Kovačević, Barbara; Hrnjak, Anita, *Bibliografija hrvatske frazeologije. Frazeobibliografski rječnik*, Knjigra, Zagreb, 2017.
- Flavell, Linda; Flavell, Roger, *Dictionary of Idioms and their Origins*, Kyle Cathie Limited, London, 2006.
- Hansen, Renate, Matešić, Josip; Petermann, Jürgen; Rittgasser, Stefan; Steiger, Martina; Zimanji-Hofer, Irena, *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, Nakladni zavod MH – Verlag Otto Sagner, Zagreb – München, 1988.
- Hansen-Kokoruš, Renate; Matešić, Josip; Pečur-Medinger, Zrinka; Znika, Marija, *Deutsch-Kroatische Universalwörterbuch // Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik*, Nakladni zavod Globus – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2005.
- Kovačević, Živorad, *Englesko-srpski frazeološki rječnik*, 2. izdanje, Filip Višnjić, Beograd, 2002.
- Menac, Antica; Fink Arsovski, Željka; Venturin, Radomir, *Hrvatski frazeološki rječnik*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2014.
- Oxford Idioms Dictionary for Learners of English*. 2nd edition. Oxford University Press, Oxford, 2006.
- Putanec, Valentin, *Francusko-hrvatski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb, 2012.
- Vidović Bolt, Ivana; Barčot, Branka; Fink-Arsovski, Željka; Kovačević, Barbara; Pintarić, Neda; Vasung, Ana, *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema*, Školska knjiga, Zagreb, 2017.
- Vrgoč, Dalibor; Fink Arsovski, Željka; *Hrvatsko-engleski frazeološki rječnik / Croatian-English dictionary of idioms*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2008.

FALSE FRIENDS ON THE EUROPEAN PHRASEOLOGICAL MAP

In this paper, the authors analyze false friends in the phraseological systems of selected European languages – Croatian, English, German, French, Italian, Polish, and Russian. Phraseological false friends have been compared on the formal and semantic level, and correlations have been established between phraseological components and the meanings of phraseological units. Formal and semantic differences in pairs of phraseological false friends have been determined and typologically classified into two basic groups of false friends – partial and complete. In conclusion, the results of the analysis have been highlighted and future research topics suggested.

Keywords: phraseological units; false friends; comparative linguistic studies; semantic analysis; formal analysis